

**ПРОФИЛИРАНА ЕЗИКОВА ГИМНАЗИЯ
„ЕКЗАРХ ЙОСИФ I“ – ГР. ЛОВЕЧ**

УТВЪРЖДАВАМ:.....

**/Радослав Хитов/
Директор ПЕГ „Екзарх Йосиф I“ - Ловеч**

**ПОЛИТИКА
ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА
НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА**

В ПЕГ „Екзарх Йосиф I“ - Ловеч

Утвърден със Заповед № 1180/14.09.2022 г

Приет на ПС №14/14.09.2022 г.

I. АКТУАЛНОСТ НА ПРОБЛЕМА УЧИЛИЩЕН ТОРМОЗ

Настоящата училищна политика за противодействие на училищен тормоз е резултат от нарастващата тревожна тенденция на прояви на насилие и тормози във връзка с необходимост от прилагането на цялостен училищен подход за обединяване на усилията на учители, родители, и местните институции за превенция и противодействие на училищния тормоз.

Училищната политика е разработена въз основа на „Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище“, утвърден със Заповед № РД 09-5906/28.12.2017 г. на министъра на образованието и науката.

Документът се състои от две основни части – алгоритъм за прилагането му и приложения. В първата част се разясняват понятията „насилие“ и „тормоз“, видовете поведение, които те включват, както и белезите, по които да бъдат разпознати.

Тази част е информативна и с нея трябва да бъдат запознати всички служители в училището. Във втората част на документа се разглеждат задължителните елементи на училищната политика за противодействие на тормоза. В тази част се разясняват дейностите по превенция и интервенция (реакция), които се осъществяват на равнище училище и на равнище клас, включването на родителите като неизменен участник в процеса на превенция и на интервенция, както и се очертават основните ресурси, които училището и съответно Министерство на образованието и науката трябва да осигурят, за да може ефективно да се противодейства на насилието.

II. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Насилие над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

Физическо насилие е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето.

Психическо насилие са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

Сексуално насилие е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на Световна здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е

подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото”.

Пренебрегване е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Но не всеки акт на насилие е тормоз. Тормозът между връстници е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни.

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно, оставащо травматични еледи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Ключови в разбирането за тормоза са следите характеристики:

- злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира;
- повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на насилие.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като:

Физически тормоз, например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Психически тормоз, например, подмятане, подиграване, закачане, обиди, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на личните вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскъбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Когато е в група - под формата на изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

Сексуален тормоз - представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Кибернасилие и Кибертормоз - насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др.

Ако дете е въввлечено в рискована ситуация онлайн, това винаги има своите отражения в реалния му живот. Преживяванията за детето могат да бъдат дори по-унизителни, тъй като кибертормозът не може да бъде прекратен веднага и е достъпен до много по-голям кръг хора.

Разлики между тормоз и закачки или игра между децата и учениците

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои - от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.

Оценка на ситуацията:

- Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра.
- Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.
- Ако ученикът не се чувства добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е тормоз.
- Ако ученикът, към когото са отправени подигравките, поиска от друго ученик да спре и той или тя не спират да се подиграват, тогава става въпрос за тормоз.
- Ако ученикът, който дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е тормоз.
- Ако дразненето е за нещо, което ученикът не може да променя (височина, носене на очила, тегло, способност да чете, атлетически способности и пр.), тогава може да е тормоз.
- Ако има и други хора наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, това е тормоз.
- Ако едното дете е по-силно или по-популярно, по-голямо на възраст или по-властно, това може да е тормоз.
- Ако се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в механизма.

Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

Разпознаването на насилие и тормоз включва следните физически и поведенчески признаци:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;
- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;

- влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове;
- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;
- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- наблюдават се промени в навиците или в използването на интернет и социалните мрежи;
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- употреба на алкохол, медикаменти, занемаряване (постоянно обличане на едни същи дрехи или отказ да сресва косата си);
- психосоматични симптоми, като болки в стомаха, главоболие, гадене и др., оплаква се, че сънува кошмари и сънят му е нарушен;
- различни прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възраст)]

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.
(Приложение 3)

Основни цели на училищната политика:

1. Прилагане на стратегии за ограничаване на дезадаптивното поведение, включително изключването на всякакви форми на насилие и тормоз.
2. Подпомагане процеса на утвърждаване на ценностна система и норми на поведение у учениците, осмисляне на свободното време, превенция на насилието, противообществените прояви и отпадането от училище.

Основни задачи:

1. Създаване на чувство за принадлежност към училищната общност, пълноценна социална интеграция и мотивация за продължаване на образованието или успешно реализиране на пазара на труда.
  2. Утвърждаване на позитивно поведение и взаимно уважение.
  3. Планиране на конкретни дейности за работа с ученици, учители и родителска общност.
  4. Ефективно сътрудничество между класните ръководители, педагогическия съветник, училищния психолог и родителската общност.
  5. Осигуряване на партньорства с външни на училището организации.
  6. Създаване на условия за превенция на всякакви форми на насилие.
- I. Насоки на училищната общност за превенция на:
- рискови поведения сред младите хора, успешна социална интеграция и адаптация в учебната среда;
  - употреба на психоактивни вещества и зависимости;

- намаляване агресията в училище и извън него;
- трафик на хора;
- реализиране на училищни кампании, тренинг умения, дискусии;
- диагностика на психоклимата в класовете - тестове, анкети, ролеви игри;
- работа с ученици с нежелано поведение;
- консултиране родителите на ученици с проблеми и при нужда насочване към специализирана помощ;
- подпомагане адаптацията на петите и осмите класове към новата училищна среда;
- подпомага самореализацията на ученика и формиране на жизнени умения;
- формиране на просоциално поведение у учениците и умения за успешна интеграция в групата;
- в сътрудничество с учителите и други професионалисти разработва програми за превенция на проблемно/рискливо поведение и ниски учебни постижения и риск от отпадане от училище;
- подпомага учителите в планирането и разработването на програми, насочени към работа с деца в риск: употребяващи психоактивни вещества, с прояви на агресивност, насилие и суицидна насоченост, с асоциално поведение, с рискливо сексуално поведение и др.;
- подпомага психичното здраве и физическото благополучие на учениците;
- работи за превръщане на училището в сигурна и желана среда за учене и социални интеракции;

2. Развитие на умения за ефективна комуникация и решаване на конфликти.

3. Изграждане на партньорство с родителите, местната власт, неправителствени организации.

4. Консултиране на родители и ученици с оглед успешна социална адаптация.

I. Дейности на училищната политика за превенция на тормоза и насилието:

1. Образователни кампании:

- Превенция хранителни разстройства „Анорексия и булимия“
- Превенция „Пътно-транспортни произшествия“
- Превенция „Агресия“
- Превенция „Наркотици, алкохол, секти“
- Превенция „Светът на виртуала, интернет“
- Емоционална интелигентност;
- Полова култура и полова хигиена;
- Ефективно организиране на времето;
- Ефективна комуникация;
- Ефективно слушане и разбиране;
- Толерантност, училище без дискриминация; толерантност или апатия;
- Здравословен начин на живот;
- Професионално ориентиране и кариерно развитие;

- Рискливо поведение: употреба и злоупотреба с алкохол/дрога, агресивни/асоциални прояви, бягства от дома и училището;

- Взаимоотношения с връстниците: структура на групите и групова динамика; проблеми на интеграцията в групата; ценности и интереси; междуетническа толерантност и взаимно уважение;

2. Консултации с ученици, учители и родители.

II. Форми и инструментариум:

1. Форми:

- психодиагностични методики, интерактивни техники, индивидуална и групова работа, специализирана литература;

- образователни кампании;

- беседи и лекции в час на класа;

- консултации;

- презентации в група;

- ролеви игри;

- тренинги;

- обучение по метода „Връстници обучават връстници“.

2. Резултати от дейността и устойчивост на резултатите:

- Формирана здравна култура, ограничаваща рисковите поведения на младите хора.

- Ефективна комуникация, формирани градивни и успешни, житейски и социални стратегии;

- Формирани нагласи за партньорство у родителите и учителите при решаване на проблеми;

- Обогатяване на културата и формиране на умения у преподавателите за ефективна комуникация и управление на проблемите;

- Потребност от квалификация на учителите по проблемите на рисковото поведение на учениците;

- Създаване, прилагане и представяне на добри практики по проблемите, чрез вътрешно-методична квалификация;

- Съдействие на УКППП.

V. Дейности на ниво клас:

- Организиране на дискусии, решаване на казуси, споделяне на опит в часа на класа

- Групова работа с училищния психолог и педагогически съветник;

- Извеждане на теми от учебното съдържание, свързани с правата на децата, ценностите, социалните роли;

- Изработване на правила за поведение и договаряне на процедура, в случай на нарушаване на правилата на ниво клас.

V. Дейности на ниво училище:

- Изграждане на координационен съвет с функции и делегирани отговорности за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза;

- Формулиране на общо-училищни ценности и правила на поведение;

- Изработване на единен механизъм, включително разписани ясни отговорности, за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие;
- Прилагане на програми за развитие на личните и социалните умения на учениците;
- Подобряване на системата за дежурство, с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз;
- Подобряване на системата за съобщаване на случаи на тормоз;
- Използване на подхода за работа с връстници;
- Повишаване квалификацията на учителите за работа с програмите, реализиране на специализирани тренинги за справяне с критични ситуации;
- Разработване на стъпки за привличане на родителите;
- Разработване на процедури и механизми за осигуряване на непрекъснато съгласуване на интересите и потребностите на отделните групи, съставляващи училищната общност;
- Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти;
- Насочване към основни здравни и социални услуги за децата и семействата.

VI. Дейности на ниво общност:

- Привличане на родители –специалисти от областта на помагащите професии/ психолози, социални работници, лекари, свещеници/ за реализиране на общи инициативи;
- Родители – посредници между училището и други организации и институции, имащи Отношение по проблема с тормоза в училище;
- Родители, които могат да осигуряват ресурси за изпълнение на училищните дейности;

VII. Въвеждане на защитна мрежа:

- Правила за задълженията на всички служители;
- включване на родителите в дейности по превенция на тормоза и насилието;
- ефективно дежурство на учители и ученици в училище.

Кога и къде може да бъде подаден сигнал за дете в риск?

1. Незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане”, Държавната Агенция за Зкрила на детето или МВР;
2. Може да бъде подаден сигнал и към национална телефонна линия 116 111 – 24ч в денонощието приема сигнали, консултира, информира и оказва помощ по всички въпроси, свързани с деца.
3. След сигнализиране на този номер, до 1 ч осведомяват необходимите органи, а до 24 часа социален работник трябва да провери сигнала.
4. Необходимо е всички заинтересувани страни да оказват съдействие помежду си и да дават обратна връзка за случващото се, с оглед по-ефективна работа и положителни резултати
6. Включване на родителите:
  - Уведомяват се във всички случаи, при които тяхното дете е било участник по някакъв начин в ситуация на тормоз;

- Информирани за последствия, договаряне на варианти, акцентирани върху различни гледни точки по проблема, ако е необходимо.

III. ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ В ПЕГ „ЕКЗАРХ ЙОСИФ I”

Политиката за превенция и интервенция на насилието и тормоза се основава на споделени ценности философия, норми, правила и традиции за участие и взаимодействие на директора, педагогически и непедагогическия персонал, родителите и учениците в изграждането на сигурна среда. Причините за насилието са много и комплексни и училището, не би могло да повлияе на всички. Но целта е успешно да се намалят тези фактори, които са свързани със средата в самата институция и които допринасят за проявата на насилие и агресивни модели на поведение.

Основни цели на политиката за превенция и интервенция на насилието са:

1. Да създаде позитивна култура и климат в училището;
2. Да повиши осведомеността на всички участници в процеса на училищното образование, че насилието е неприемливо поведение;
3. Да разработи система за превенция, която създава условия за превантивна работа с групата/класа и включва децата в образователни дейности, семинари, работилници, които да ги запознават с различните форми на насилие и тормоз, да възпитават уважение и толерантност към различията, да развиват чувствителност към границите на другия, етика на взаимоотношенията, кое поведение е приемливо и кое - не, как да се реагира на неприемливо поведение, др.
4. Да се създаде система за интервенция като се разработят или разяснят съществуващи правила и процедури във връзка с всяка една проява на насилие и тормоз, вкл. по отношение на идентифициране и сигнализиране;
5. Да се създаде система за предоставяне на подкрепа за пострадалите и въвлечените в ситуациите на насилие и тормоз;
6. Да се развие устойчива система за изграждане на капацитет у всички участници в образователния процес под формата на обучителни дейности, механизми за сътрудничество с други, външни служби, организации или институции, изграждане на ефективна система за дежурства и др.
7. Да се създадат механизми за проследяване на ефективността от дейностите по превенция и интервенция;

IV. ДЕЙНОСТИ ПО ПРЕВЕНЦИЯ

Превенцията на насилие и тормоз включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминирани на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието.

1. ПРЕВЕНЦИЯ НА НИВО ИНСТИТУЦИЯ

1. Изграждане на позитивна култура и климат, които:
  - приемат различието и разнообразието и се базират на принципите на приобщаващото образование

- дават възможност за развитие на сигурна среда, в която децата открито споделят и обсъждат теми, свързани с насилието и насърчават взаимоотношения на уважение сред цялата общност;

2. Създаване на координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, който да отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с насилието и тормоза. Съветът се ръководи от педагогически специалист, определен от директора и включва в състава си учители, деца и родители.

3. Оценка на ситуацията

- Оценката и анализирането на ситуацията са от значение за планирането на дейности за изграждане на сигурна образователна среда. Оценката съдържа описание на следното: До колко са запознати заинтересованите страни с темата за насилие и тормоз? Какви видове и форми на насилие и тормоз има в училището? Колко често те се проявяват? Къде са местата, на които най-често се случват? Кой са участниците? Как се е реагирало до момента? Какво следва да се предприеме, за да бъде реакцията ефективна?

- Оценката се организира от ръководството на институцията и се осъществява от координационния съвет в началото на учебната година. За целта могат да се използват редица инструменти, като специални въпросници, дискусии с участие на цялата училищна общност, фокус групи с ученици, учители и родители и др. Резултатите от оценката и наличието на проблем се представят от координационния съвет и се обсъждат на тематичен педагогически съвет, на който участие могат да вземат всички заинтересовани страни. Резултатите могат да се обсъдят и на родителските срещи, и в часовете на класа.

4. Изготвяне на план за превенция и интервенция на насилието и тормоза

Планът за изпълнение се изготвя и реализира от координационния съвет и се утвърждава от директора с продължителност от една учебна година, като се актуализира в началото на всяка учебна година. Планът включва описание на всички дейности по превенция и интервенция на ниво институция и ниво група/клас. В плана са очертани срокове и отговорности по изпълнение на дейностите по превенция и интервенция.

5. Актуализиране на етичен кодекс на училищната общност съгласно ЗПУО. Етичният кодекс на училищната общност включва всички участници в предучилищното и училищното образование..

6. Внасяне на промени в Правилника за дейността на институцията при необходимост.

7. Запознаване на цялата училищна общност с определението, проявлението и последиците от насилието и тормоза.

8. Подобряване на системата от дежурства с оглед недопускане на насилие и тормоз.

9. Повишаване квалификацията на педагогическия персонал за работа с програмите, включително реализиране на специализирани обучения за определени категории от работещите в институциите на предучилищното и училищното образование за превенция и справяне с насилието и тормоза,

10. Информирание и актуализиране на информацията за наличните ресурси в общността - съществуващи услуги и програми за превенция и противодействие на насилието и ;

2. ПРЕВЕНИЦИЯ НА НИВО КЛАС:

1. Учениците и учителят създават **правила за поведение** на групата/класа

2. Обучителни дейности и работа с класа/групата, в които водеща роля има

учителят/класният ръководител. При работата на равнище клас/група следва да се прилагат всички форми на групова работа, дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит, като се използват възможностите на учебната програма, вкл. теми от глобалното, гражданското, екологичното, здравното, интеркултурното образование, часа на класа, различни извънкласни и извънучилищни дейности. Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за насилието и тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения за здравословно и ненасилствено общуване, емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Основните теми могат да бъдат:

- Правата на децата и отговорностите, които те създават по отношение на околните.
- Ценностите - какво са, какви могат да бъдат, как се проявяват в поведението, как се прилагат в ежедневието?
- Какво представляват насилието и тормозът, разпознаваме ли ги, как можем и на кого да съобщаваме за случаи на насилие и тормоз?
- Какви са преживяванията на извършителя, последователите, потърпевшия и наблюдателите?
- Как се чувстваме, когато видим прояви на насилие и тормоз и какво правим? Какво можем да направим?
- Използване на подход, ориентиран към децата, на подхода за работа с връстници,

осигуряване на условия за участие на учениците, които да станат естествените помощници при реализирането на дейностите по превенция (ползване на организацията на ученическите съвети, различни инициативи, идващи от децата и др.);

IV. ДЕЙНОСТИ ПО ИНТЕРВЕНЦИЯ

Интервенциите включват отговора на институцията при възникнали ситуации на насилие и тормоз. Това са последователни действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие, тормоз и криза и се реализират като отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въввлечено пряко или косвено в ситуацията, като се прилага принципът на най-добрия интерес на детето. **(приложение 2)**

1. ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НИВО ИНСТИТУЦИЯ

1. Дейностите по интервенция на ниво институция задължително се включват в Годишния план за дейността на институцията и се приемат на първия педагогически съвет за учебната година. Включват:

2. Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията. Дневникът със случаи се създава за целите на анализа и планирането на цялостна политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза. В него се документират единствено ситуацията, съответстващи на второ и трето ниво според приетата класификация при които е необходима и намесата на координационния съвет. В дневника със случаи се описва следната информация: дата, група/клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя. **(Приложение 1)**

На базата на вписаните ситуации, координационният съвет извършва анализ и оценка на риска от продължаване на насилието и тормоза. Координационният съвет е отговорен за анализа и разпознаването на деца и

ученици, които участват и се въвличат в ситуации на насилие и тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието. От анализа координационният съвет дава становище за индивидуална работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск по смисъла на Закона за закрила на детето и Закона за предучилищното и училищното образование, предлага мерки и конкретни интервенции, които могат да бъдат индивидуална, групова работа и др. Координационният съвет дава становище и насочва ученикът към допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете в риск. Дневникът се съхранява при член на координационния съвет, определен от директора на училището.

3. Инициране на работа по случай, включително насочване на случая към други служби.

4. При случаи от трето ниво, както и по преценка при случаи от второ ниво, незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане” (Отдел „Закрила на детето” - ОЗД) и/или полицията.

5. Всеки служител в училището е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми директора на институцията.

2. ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НИВО КЛАС

1. Обсъждане между децата/учениците и учителя на групата/класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието върху всички участници и свидетели, последствията, както и възможните решения.

2. Използване на посредник при разрешаване на конфликта.

3. Провеждане на тематична родителска среща.

V. РАБОТА С РОДИТЕЛИ

1. Включването на родителите е важна част от реализирането на цялостната политика и важно условие за нейната ефективност. Партньорството с родителите за съдействие по превенция на насилието и може да се осъществява чрез:

- Провеждане на тематична родителска среща, в която учителите да запознаят родителите с цялостната политика, да им се представят основните моменти в механизма и да се дискутира тяхната готовност да участват.

- Покана към родители, които да се включат, като представят своите професии, хобита, интереси, така че да направят видима връзката между образованието и приложението му в живота.

- Идентифициране на родители, които могат да бъдат посредници за осъществяване на връзка между детската градина, училището, центъра за подкрепа за личностно развитие, специализираното обслужващо звено и други организации и институции. Родителското съдействие може да има различни измерения, като:

- родители - специалисти от областта на помагачите професии (психолози, социални работници, медиатори, лекари) или други професии, които могат да бъдат полезни и с чиято помощ могат да се реализират училищни инициативи

- родители, изявили желание да се включат в групи за придружаване на определени групи деца по пътя от дома

до детската градина, училището, центъра за подкрепа за личностно развитие, специализираното обслужващо звено и обратно

- родители, изявили желание да бъдат посредници между детската градина, училището, центъра за подкрепа за личностно развитие, специализираното обслужващо звено и родителите или други организации и институции, когато това се налага

2. Партньорството с родителите в случаи на интервенция: във всички случаи е необходимо родителите на участващите в ситуацията на насилие или тормоз деца да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от институцията действия за разрешаване на ситуацията. Насоки към учителя за разговор с родителите:

- Разговорът да бъде започнат със силните страни на децата и след това да се представи ситуацията. Това ще помогне за свалянето на напрежението още в началото.

- Останалите родители от групата/класа също да бъдат информирани за ситуацията и предприетите действия с цел изясняване на неизвестните и сваляне на напрежението. По този начин се ограничават различни интерпретации и спекулации поради непознаване на ситуацията. Родителите трябва да бъдат информирани, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете или деца от тяхна страна са недопустими и само ще задълбочат конфликта.

- Разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се остави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки; от разговора могат да бъдат изведени конкретни договорености - кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат. Конструктивно е учителят да дава конкретни препоръки на родителите какво биха могли да направят и да обсъжда дали това е според възможностите им.

- По преценка, учителят може да насочи родителите за консултация с други специалисти при необходимост.

3. Насоки за работа с родители, когато не съдействат:

В случай че родителите отказват да съдействат или по някакъв начин възпрепятстват действията на училището, учителят следва да се обърне към координационния съвет и случая да се обсъди.

VI. РЕСУРСНА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ

Ръководството на ПЕГ "Екзарх Йосиф I" е необходимо да осигурява:

- ежегодно обучение на служителите по теми, свързани с насилието и тормоза;

- обучени специалисти за интервенция в ситуации на тормоз в институцията, а при липса

на такива да се обърне към външни за институцията специалисти, които са обучени за интервенция в ситуации на тормоз;

- информация, материали по темата за насилието и тормоза в училището, информация за наличните ресурси в общността и други.

